

คำวินิจฉัยของ ศาสตราจารย์อนันต์ เกตุวงศ์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๔/๒๕๕๔

วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔

เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภาเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย กรณีความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรี จำนวน ๑๐ คน สิ้นสุดลงเฉพาะตัว

ประธานวุฒิสภาได้ส่งเรื่อง ขอส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภาเพื่อวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรี สิ้นสุดลงเฉพาะตัว ลงวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรี จำนวน ๑๐ คน สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๙๖ และมาตรา ๒๐๘ ประกอบมาตรา ๒๑๖ (๖) ตามคำร้องที่เสนอมาโดย นายวิจิต พูลลาภ สมาชิกวุฒิสภาจังหวัดพิจิตร กับคณะ รวม ๓๒ คน สรุปความได้ว่า มีผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีในคณะรัฐมนตรีชุดปัจจุบัน (ภายใต้การนำของนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี) รวมจำนวน ๑๐ คน ประกอบด้วย

(๑) นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
(๒) นายอาทิตย์ อุไรรัตน์	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
(๓) นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
(๔) คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์	รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
(๕) นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
(๖) หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
(๗) นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
(๘) นายไชยา สะสมทรัพย์	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
(๙) นายวัฒนา อิศวเหม	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
(๑๐) นายรักษ์ ดันดิสุนทร	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์

ได้กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ โดยได้ดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกันในขณะที่ดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีอยู่ ผู้ร้องและคณะจำนวน ๓๒ คน ขอให้สิทธิตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๒๑๖ วรรคสอง ยื่นคำร้องต่อประธานวุฒิสภาเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของบุคคลทั้ง ๑๐ คนดังกล่าวสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ประกอบกับมาตรา ๒๑๖ (๖) ต่อไป

พิจารณาแล้วเห็นว่า สมาชิกวุฒิสภาจำนวน ๓๒ คน ซึ่งมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมดเท่าที่มีอยู่คือ ๒๐๐ คน และประธานวุฒิสภาได้ใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๖ ส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภาดังกล่าวเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรี จำนวน ๑๐ คน สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ (๖) โดยมีมูลเหตุว่ารัฐมนตรีกระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ และได้แนบสำเนาหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท ๗ กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ ซึ่งมีชื่อของรัฐมนตรีทั้ง ๑๐ คนดังกล่าวเป็นกรรมการของบริษัทและเป็นหุ้นส่วนของห้างหุ้นส่วนรวม ๑๗ แห่ง นั้น จึงรับไว้พิจารณาวินิจฉัยได้ตามมาตรา ๙๖

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ บัญญัติว่า “รัฐมนตรีจะดำรงตำแหน่งหรือกระทำการใดตามที่บัญญัติในมาตรา ๑๑๐ มิได้ เว้นแต่ตำแหน่งที่ต้องดำรงตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และจะดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใดก็ได้ด้วย”

มาตรา ๒๑๖ บัญญัติว่า “ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เมื่อ...

(๖) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๒๐๘ หรือมาตรา ๒๐๙...

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๙๖ และมาตรา ๙๗ มาใช้บังคับกับการสิ้นสุดของความเป็นรัฐมนตรี ตาม (๒) (๓) (๔) หรือ (๖)”

ตามหนังสือของกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ ลงวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ได้ตรวจสอบแล้ว ณ วันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ปรากฏหลักฐานทางทะเบียนของบริษัทและห้างหุ้นส่วน ดังนี้

๑) นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ เป็นกรรมการบริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๓๓ ขณะนี้ยังคงมีชื่อเป็นกรรมการอยู่

๒) นายอาทิตย์ อุไรรัตน์

- เป็นกรรมการบริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๑ และได้จดทะเบียนพ้นจากการเป็นกรรมการตั้งแต่วันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๔๓

- เป็นกรรมการบริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๓๖ และได้จดทะเบียนพ้นจากการเป็นกรรมการตั้งแต่วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๔๓
- เป็นกรรมการบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๓๓ ขณะนี้ยังคงมีชื่อเป็นกรรมการอยู่
- ๓) นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ
 - เป็นกรรมการบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๓ และได้จดทะเบียนพ้นจากการเป็นกรรมการตั้งแต่วันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๓
 - เป็นกรรมการบริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๓๐ และได้จดทะเบียนพ้นจากการเป็นกรรมการตั้งแต่วันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๓
- ๔) คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ เป็นกรรมการบริษัท พิธมา อินโฟ จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๓๗ ขณะนี้ยังคงมีชื่อเป็นกรรมการอยู่
- ๕) นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล เป็นกรรมการบริษัท พันธุ์ประสิทธิ์ จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๒๔ ขณะนี้ยังคงมีชื่อเป็นกรรมการอยู่
- ๖) หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร
 - เป็นกรรมการบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๓๕ ขณะนี้ยังคงมีชื่อเป็นกรรมการอยู่
 - เป็นหุ้นส่วนห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม ตั้งแต่วันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๒ และได้จดทะเบียนพ้นจากการเป็นหุ้นส่วนตั้งแต่วันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๔๓
 - เป็นกรรมการบริษัท งามดูพลี จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๓๕ ขณะนี้ยังคงมีชื่อเป็นกรรมการอยู่
- ๗) นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์
 - เป็นกรรมการบริษัท อิมโบลีเกิ้ล จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๒๕ และได้จดทะเบียนพ้นจากการเป็นกรรมการตั้งแต่วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๔๓
 - เป็นกรรมการบริษัท โรแยล โฮลดีนึ่งส์ จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๒๕ และได้จดทะเบียนพ้นจากการเป็นกรรมการตั้งแต่วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๔๓
- ๘) นายไชยา สะสมทรัพย์
 - เป็นกรรมการบริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๔๐ และได้จดทะเบียนพ้นจากการเป็นกรรมการตั้งแต่วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๔๓

- เป็นกรรมการบริษัท โมบาย เทล จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๓๐ และได้จดทะเบียนพ้นจากการเป็นกรรมการตั้งแต่วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๔๓

๕) นายวัฒนา อัสวเหม เป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิดและเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ตั้งแต่วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๑๔ และได้จดทะเบียนพ้นจากการเป็นหุ้นส่วนและหุ้นส่วนผู้จัดการตั้งแต่วันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๓

๑๐) นายรัชต์ ดันติสุนทร เป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู ตั้งแต่วันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๑๑ จนถึงวันจดทะเบียนเลิกห้างเมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๓

กรมทะเบียนการค้าได้ชี้แจงด้วยว่า กรณีบริษัทนั้นกฎหมายไม่ได้บัญญัติให้ผู้ประสงค์จะออกจากตำแหน่งกรรมการจะต้องยื่นหนังสือขอลาออกต่อนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท กรมทะเบียนการค้าแต่ผู้ประสงค์จะลาออกต้องยื่นใบลาต่อบริษัท และเป็นหน้าที่ของบริษัทที่จะต้องนำความไปจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงให้กรรมการผู้ลาออกพ้นจากตำแหน่งต่อนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท และกฎหมายมิได้กำหนดระยะเวลาบังคับให้บริษัทต้องนำความไปจดทะเบียนให้กรรมการที่ลาออกพ้นจากตำแหน่งภายในเวลากี่วัน สำหรับกรณีการขอลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนนั้น ต้องเป็นความตกลงของผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคน แล้วจึงนำความไปจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับผู้เป็นหุ้นส่วน ซึ่งกฎหมายไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการไปจดทะเบียนเช่นเดียวกันกับกรณีของกรรมการบริษัทที่ลาออก ดังนั้นโดยบทบัญญัติของกฎหมายจึงมิใช่หน้าที่ของกรรมการหรือผู้เป็นหุ้นส่วนที่จะต้องยื่นหนังสือขอลาออกจากกรรมการหรือผู้เป็นหุ้นส่วนต่อนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท หากมีผู้เป็นกรรมการหรือหุ้นส่วนประสงค์จะยื่นหนังสือลาออกต่อนายทะเบียนไว้เป็นหลักฐานก็ได้ แต่ไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงรายการทางทะเบียนแต่ประการใด และอธิบดีกรมทะเบียนการค้าได้ตรวจสอบแฟ้มทะเบียนนิติบุคคลทั้ง ๑๗ รายแล้วไม่พบว่ามีกรณียื่นหนังสือขอลาออกไว้ต่อนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทแต่อย่างใด

เนื่องจากไม่ปรากฏว่ามีรัฐมนตรีคนใดปฏิเสธว่าไม่เคยเป็นกรรมการ หรือหุ้นส่วนดังกล่าวมาทั้งหมด ประเด็นปัญหาที่จะต้องพิจารณาต่อไปก็คือ มีรัฐมนตรีคนใดบ้างที่ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทและหุ้นส่วนอย่างถูกต้องตามกฎหมายก่อนวันได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี จากหลักฐานเอกสารและการออกนัยพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญเพื่อฟังคำแถลงของคู่กรณี พิจารณาเป็นรายบุคคลได้ดังต่อไปนี้

๑) นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ และเป็นกรรมการบริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด เมื่อวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๓๓ ตามหนังสือลงวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ ได้ชี้แจงว่า นับตั้งแต่บริษัทนี้ได้จดทะเบียนจัดตั้งขึ้นจนถึงปัจจุบันยังไม่ได้ประกอบกิจการแต่อย่างใด ไม่เคยมีการประชุม

กรรมการและไม่เคยเรียกประชุมผู้ถือหุ้น เมื่อปี ๒๕๓๕ นายภูเมธ ด้านพัฒนาภูมิ ซึ่งเป็นกรรมการผู้มีอำนาจลงชื่อผูกพันบริษัทได้แจ้งด้วยวาจาว่า ไม่มีประโยชน์อันใดที่บริษัทจะดำเนินการต่อไปเพราะผู้ถือหุ้นและกรรมการต่างแยกย้ายกันไปหมดแล้ว จึงได้ขอให้นายภูเมธ ด้านพัฒนาภูมิ โอนหุ้นออกจากบริษัทดังกล่าวตามเอกสารของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดนครศรีธรรมราช อันไม่ปรากฏชื่อของนายสุรินทร์ พิศสุวรรณ ซึ่งได้ชี้แจงด้วยว่าบริษัทได้เลิกกิจการแล้ว

ตามเหตุผลดังกล่าวฟังได้ว่า บริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด ไม่ได้ดำเนินกิจการนับแต่ได้จดทะเบียนจัดตั้งเป็นต้นมา จึงเชื่อว่า บริษัทนี้มีได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้กรณีจึงไม่ต้องด้วยมาตรา ๒๐๘ ของรัฐธรรมนูญ

๒) นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒

- เป็นกรรมการบริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด เมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๑ ได้ชี้แจงพร้อมเอกสารการลาออกลงวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒ ประกอบกับรายงานการประชุมคณะกรรมการบริษัท ครั้งที่ ๑/๒๕๔๒ วันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๔๒ อนุมัติให้ลาออกตั้งแต่วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒ และหลักฐานรายงานการประชุมสามัญผู้ถือหุ้นประจำปี ๒๕๔๒ วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๔๓ แสดงให้เห็นได้ว่าได้ลาออกดังกล่าวแล้ว

- เป็นกรรมการบริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด เมื่อวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๓๖ ได้ชี้แจงแสดงเอกสารการลาออกลงวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒ พร้อมด้วยรายงานการประชุมกรรมการบริษัท ครั้งที่ ๑/๒๕๔๒ วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๔๒ อนุมัติการลาออกและรายงานการประชุมสามัญผู้ถือหุ้นประจำปี ๒๕๔๒ วันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๔๓ ให้ความเห็นชอบการลาออกดังกล่าวแล้ว

- เป็นกรรมการบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด เมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๓๓ ได้มีหนังสือชี้แจงต่อศาลลงวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๔๔ สรุปความได้ว่า เมื่อประมาณปี ๒๕๓๒ ถึง ๒๕๓๓ ชาวสวนส้มรังสิตได้รวมตัวกันเพื่อจัดตั้งโรงงานน้ำผลไม้ โดยได้เชิญนายอาทิตย์ อุไรรัตน์ เป็นประธานดำเนินการจัดตั้งบริษัท และขอรับการส่งเสริมจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนเพื่อดำเนินการในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี แต่สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนไม่อนุมัติให้ดำเนินการในพื้นที่ดังกล่าวได้ จึงตกลงใจเลิกกิจการที่เตรียมไว้ทั้งหมดทันที นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ จึงได้มอบหมายให้ผู้เกี่ยวข้องดำเนินการจดทะเบียนเลิกบริษัท แต่เพิ่งมาทราบภายหลังว่าผู้ที่ได้รับมอบหมายมิได้ดำเนินการให้เป็นที่ยอมรับ รวมทั้งเอกสารหลักฐานต่างๆ ก็หาไม่พบ

ตามเหตุผลดังกล่าวจึงฟังได้ว่า นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการทั้งบริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด และบริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด แล้ว ส่วนบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด มิได้ดำเนินการมาตั้งแต่ต้น กรณีจึงไม่ต้องด้วยมาตรา ๒๐๘ ของรัฐธรรมนูญ

๓) นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม เมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๕๑

- เป็นกรรมการบริษัท เคนซิง คอนสตรัคชั่น จำกัด เมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๓ ได้แสดงหนังสือลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท ลงวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ โดยนำนายเคนโซ่ ยามาโมโต้ กรรมการผู้จัดการบริษัท ผู้มีอำนาจลงลายมือชื่อผูกพันบริษัทแต่เพียงผู้เดียวมาชี้แจงต่อศาล และรับรองว่าได้รับหนังสือลาออกของนายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ จริงแต่ไม่ได้ดำเนินการจดทะเบียนกรรมการออกจากตำแหน่ง เพราะมีงานมากและไม่เข้าใจระเบียบและกฎหมายไทย จึงฟังได้ว่า มีการแสดงเจตนาขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทแล้ว

- เป็นกรรมการบริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด เมื่อวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๓๐ ได้แสดงหนังสือลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท ลงวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ โดยมีนายประพจน์ รักอารมณี ตำแหน่งกรรมการผู้จัดการของบริษัทรับทราบหนังสือลาออกในวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ และมาเบิกความยืนยันต่อศาล แต่ด้วยเหตุที่เป็นบริษัทเล็ก มีพนักงานเพียงไม่กี่คน ไม่ได้มีการจัดการภายในบริษัทอย่างสมบูรณ์ จึงทำให้เกิดความผิดพลาดโดยไม่ได้ยื่นจดทะเบียนการลาออกจากการกรรมการของนายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ ให้ถูกต้องครบถ้วนตามขั้นตอน จึงฟังได้ว่า นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ ได้แสดงเจตนาขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ แล้ว

จึงเชื่อว่า นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการทั้งสองบริษัทก่อนเป็นรัฐมนตรี กรณีจึงไม่ต้องด้วยมาตรา ๒๐๘ ของรัฐธรรมนูญ

๔) คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ เป็นกรรมการบริษัท พิธสมา อินโฟ จำกัด เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๓๗ คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ ได้ชี้แจงเป็นหนังสือลงวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ สรุปความได้ว่า มีเพื่อนรุ่นน้องที่สำเร็จการศึกษาจากคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ร่วมกันก่อตั้งบริษัทขึ้น และแต่งตั้งให้ตนเป็นกรรมการด้วยผู้หนึ่งร่วมกับกรรมการคนอื่นๆ อีก ๕ คน คือ นางปนัดดา เลิศล้ำอำไพ นางสาวศันสนีย์ โกสีย์ นายปรีดี ขวัญงาม นางจะรวย จันทรทอง และนางสาวพาฝัน สุขวานิช บริษัทมีสำนักงานตั้งอยู่ที่เลขที่ ๔/๑๕ ซอยเขียนอากาศ ๑ ถนนนางลิ้นจี่ แขวงทุ่งมหาเมฆ เขตสาทร กรุงเทพมหานคร และชี้แจงต่อไปอีกว่า นับตั้งแต่ก่อตั้งบริษัทไม่เคยดำเนินธุรกิจใดๆ เลย

ต่อมาประมาณปลายปี ๒๕๓๕ ตนได้แจ้งด้วยวาจาต่อกรรมการของบริษัท ๒ คน คือ นางปนัดดา เลิศล้ำอำไพ และนางสาวพาฝัน ศุกวานิช ว่าตนขอลาออกจากการเป็นกรรมการของบริษัทและได้โอนหุ้น ให้แก่นางสาวพาฝัน ศุกวานิช แล้ว โดยไม่ขอเกี่ยวข้องกับบริษัทอีกเพราะตนได้กลับเข้าเป็นสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรอีกครั้งหนึ่ง และก่อนที่จะเข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรีในปี ๒๕๔๐ ตนได้โทรศัพท์ ไปสอบถามนางสาวพาฝัน ศุกวานิช ว่าได้จัดการเรื่องการลาออกจากการบริหารบริษัทของตนเรียบร้อยแล้ว หรือยัง นางสาวพาฝัน ศุกวานิช ได้ตอบว่าบริษัทได้เลิกไปนานแล้ว ตนจึงเชื่อว่าบริษัทได้เลิกไปแล้ว และนับแต่ก่อตั้งบริษัทจนถึงปัจจุบันตนไม่เคยได้รับผลประโยชน์ ไม่เคยได้รับเงินปันผลหรือค่าตอบแทน จากบริษัท เนื่องจากบริษัทไม่ได้ประกอบกิจการและไม่มีรายได้

จากหลักฐานและเหตุผลดังกล่าวจึงเชื่อได้ตามที่ชี้แจงมา กรณีจึงไม่ต้องด้วยมาตรา ๒๐๘ ของรัฐธรรมนูญ

๕) นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ และเป็นกรรมการบริษัท พินัยประสิทธิ จำกัด เมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๒๔ นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล ได้ชี้แจงโดยหนังสือลงวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ สรุปความได้ว่า บริษัท พินัยประสิทธิ จำกัด ได้เลิกกิจการไปแล้วตั้งแต่ปี ๒๕๒๘ หลังจากนั้นไม่เคยดำเนินกิจการใดๆ ปัจจุบันนี้จึงไม่มีผู้บริหาร ไม่มีทรัพย์สินใดๆ ไม่มีสำนักงานให้ติดต่อได้ เพราะคณะกรรมการและผู้ถือหุ้นเคยมีมติร่วมกันให้เลิกกิจการตั้งแต่ปี ๒๕๒๘ ตนจึงเข้าใจว่าได้มีการจดทะเบียนเลิกบริษัทไปแล้ว และนายอุเทน วรกุลชัย กรรมการผู้จัดการก็ได้เสียชีวิตแล้วเมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๓๖

ตามหลักฐานและการชี้แจงดังกล่าวจึงเชื่อได้ว่า บริษัท พินัยประสิทธิ จำกัด ได้เลิกกิจการแล้ว ก่อนที่นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี กรณีจึงไม่ต้องด้วยมาตรา ๒๐๘ ของรัฐธรรมนูญ

๖) หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐

- เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม เมื่อวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๒ หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร ได้ชี้แจงในหนังสือลงวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ว่าได้ลาออกจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการเมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ ตามเอกสารการลาออก ลงวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ โดยมีพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุขุมมาภินันท์ ผู้เป็นหุ้นส่วนอีกคนหนึ่ง รับทราบในวันเดียวกัน ทั้งนี้ ห้างฯ ได้หยุดประกอบกิจการมาตั้งแต่ปี ๒๕๓๕ แล้ว จึงถือว่าเข้ารับ ตำแหน่งรัฐมนตรีภายหลังจากห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม หยุดกิจการแล้ว

- เป็นกรรมการในบริษัท งามดูพลี จำกัด เมื่อวันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๓๕ และได้ขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทต่อนายฐิติวัฒน์ โปษยานนท์ กรรมการผู้จัดการในต้นปี ๒๕๓๘ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่บริษัทได้หยุดกิจการแล้ว ต่อมามีการขายอาคารที่ทำการของบริษัทให้แก่ผู้ประกอบการค้าประเภทซัก อบ รีด เสื้อผ้า ชื่อร้านว่า “ร็อย เฮาส์ ซัก อบ รีด” ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงถือได้ว่าบริษัทนี้ได้เลิกกิจการแล้ว และไม่ต้องด้วยมาตรา ๒๐๘ ของรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด

- เป็นกรรมการบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด เมื่อวันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๓๕ ได้เข้าร่วมประชุมคณะกรรมการของบริษัทเพียงครั้งเดียวในปี ๒๕๓๕ และครบวาระต้องออกจากตำแหน่งตามข้อบังคับของบริษัทตั้งแต่ปี ๒๕๓๗ เป็นต้นมา ภายหลังจากครบวาระแล้ว บริษัทไม่เคยติดต่อให้ตนเข้าร่วมประชุมบริษัทอีกเลยตั้งแต่ปี ๒๕๓๗ ดังจะเห็นได้จากหลักฐานสำเนาหนังสือปริศนีย์สนธิ บัญชีผู้ถือหุ้น และรายงานการประชุมบริษัท ซึ่งไม่ปรากฏชื่อของตนแต่อย่างใด จึงถือได้ว่า ได้พ้นจากการเป็นกรรมการบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ตั้งแต่ปี ๒๕๓๗ แล้ว กรณีจึงไม่ต้องด้วยมาตรา ๒๐๘ ของรัฐธรรมนูญ

๓) นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐

- เป็นกรรมการบริษัท อิมโพลีคซ์ จำกัด เมื่อวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๒๕ ได้แสดงสำเนาหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทลงวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๔๐ ต่อประธานกรรมการบริษัท อิมโพลีคซ์ จำกัด มีลายมือชื่อรับทราบและอนุมัติโดยนางสาวศุภลักษณ์ อัมพุก ลงวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๔๐ และนายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ ได้ส่งสำเนาหนังสือลาออกนี้ต่อเลขาธิการคณะรัฐมนตรีทราบแล้วก่อนที่จะได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีเมื่อเดือนพฤศจิกายน ๒๕๔๐ และบริษัท ฯ ก็ได้รับหนังสือลาออกแล้ว ตั้งแต่วันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๔๐

- เป็นกรรมการบริษัท โรแอส โฮลดิ้งส์ จำกัด เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๒๕ และได้ยื่นใบลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท ลงวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐ และทางบริษัท ฯ ได้รับเมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐ โดยมีลายมือชื่อนางฤดีรัตน์ สังฆะทรัพย์ ลงนามรับใบลาออกดังกล่าว และมีสำเนาหนังสือจากบริษัท โรแอส โฮลดิ้งส์ จำกัด ลงวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๔๓ ตอบชี้แจงนายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ ความว่าได้รับหนังสือลาออกฉบับลงวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐ แล้วอีกฉบับหนึ่งซึ่งเป็นหลักฐานยืนยันได้ว่าการลาออกจริง

จึงฟังได้ว่า นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการของทั้งสองบริษัทแล้ว ก่อนได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี กรณีจึงไม่ต้องด้วยมาตรา ๒๐๘ ของรัฐธรรมนูญ

๘) นายไชยา สะสมทรัพย์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒

- เป็นกรรมการบริษัท โมบาย เทล จำกัด เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๓๐ ได้ยื่นหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทเมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ โดยนายเผด็จชัย สะสมทรัพย์ นำเข้าพิจารณาการอนุมัติให้ลาออกตามรายงานการประชุม ครั้งที่ ๑/๒๕๓๘ เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ ซึ่งสอดคล้องกับหนังสือชี้แจงของนายไชยา สะสมทรัพย์ ลงวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

- เป็นกรรมการบริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด เมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๕๐ และยื่นหนังสือลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทเมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๕๒ โดยมีนายไพรัตน์ สิ้นน้ำเงิน รับใบลาไว้เมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ประกอบกับรายงานการประชุมคณะกรรมการบริษัทมีมติเมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ให้ลาออกได้

จึงฟังได้ว่า นายไชยา สะสมทรัพย์ พ้นจากการเป็นกรรมการทั้งสองบริษัทก่อนเข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรี กรณีจึงไม่ต้องด้วยมาตรา ๒๐๘ ของรัฐธรรมนูญ

๙) นายวัฒนา อัสวเหม เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ และได้ชี้แจงว่าได้เข้าร่วมถือหุ้นในปี ๒๕๑๕ โดยดำรงตำแหน่งเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ตลอดมาจนถึงปี ๒๕๑๖ และได้ลาออกจากการดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการแต่ยังคงถือหุ้นของห้าง ฯ ประเภทจำกัดความรับผิด กระทั่งถึงปี ๒๕๑๘ ได้โอนหุ้นให้แก่นายสมพร อัสวเหม ต่อมาปี ๒๕๑๙ ได้เข้ามาถือหุ้นอีกครั้งหนึ่งโดยรับโอนหุ้นจากนายสมบัติ อัสวเหม และดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการต่อเนื่องมาจนถึงปี ๒๕๒๓ ห้าง ฯ เกิดภาวะการขาดทุนจึงได้ปิดกิจการลงโดยตนมิได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจการของห้าง ฯ แต่ประการใด จนกระทั่งปี ๒๕๓๕ ได้ไปดำเนินการในทางการเมืองจึงให้ฝ่ายกฎหมายตรวจสอบ ปรากฏว่าตนมีหุ้นอยู่ในบริษัท เรือด่วนแหลมทอง จำกัด และในห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย จำนวน ๕๕๐,๐๐๐ บาท จึงได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท เรือด่วนแหลมทอง จำกัด และในวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ ได้ลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย และโอนหุ้นทั้งหมดให้แก่นายสุพจน์ เหลืองธรรมธาดา ซึ่งเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการแทนตนต่อไปด้วย ตามเอกสารสัญญาหุ้นส่วนแก้ไขเพิ่มเติมของห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย เลขทะเบียนที่ พล. ๑๓๕ มีข้อความระบุซึ่งการออกจากการเป็นหุ้นส่วนและการโอนหุ้นดังกล่าว นายวัฒนา อัสวเหม ได้ชี้แจงว่าตนได้หลุดพ้นจากการเป็นหุ้นส่วนและดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ตั้งแต่วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ เป็นต้นมา

จากเหตุผลดังกล่าวจึงฟังได้ว่า นายวัฒนา อัสวเหม มีได้เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ในระหว่างดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยแต่ประการใด จึงไม่ต้องด้วยมาตรา ๒๐๘ ของรัฐธรรมนูญ

๑๐) นายรักษ์ ดันติสุนทร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ เมื่อวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๓ และเป็นหุ้นส่วนของห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู เมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๑๑ ได้ชี้แจงว่า ภายหลังจากที่ได้จดทะเบียนเป็นห้างหุ้นส่วนจำกัดต่อสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดตากแล้ว นายจรัสศักดิ์ ลิ้มทรงพรต หุ้นส่วนผู้จัดการได้ติดต่อเพื่อขอใบอนุญาตประกอบการค้าอาวุธปืนและกระสุนปืน แต่ไม่ได้รับอนุญาตจากทางราชการ เมื่อไม่ได้รับอนุญาตทางห้างฯ จึงมิได้ดำเนินธุรกิจใดๆ นับตั้งแต่วันจดทะเบียนจนถึงปัจจุบัน ทั้งไม่เคยมีการประชุมหุ้นส่วนแม้แต่ครั้งเดียว จึงไม่มีหลักฐานใดให้ตรวจสอบ และนายจรัสศักดิ์ ลิ้มทรงพรต ก็ได้ถึงแก่กรรมลงเมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๒๕ จึงเป็นผลให้ห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู ต้องเลิกไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๕๕ ประกอบมาตรา ๑๐๘๐ ด้วย

จากการชี้แจงแสดงหลักฐานและการสอบถามพยานบุคคลในการออกนั่งพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ ๒๕ - ๒๖ มกราคม ๒๕๕๔ แล้ว เชื่อได้ว่ารัฐมนตรีทั้ง ๑๐ คน ได้พ้นจากการดำรงตำแหน่งใดๆ ในห้างหุ้นส่วนและบริษัทก่อนเข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรี ทั้งโดยการลาออกและการหยุดกิจการของห้างหุ้นส่วนและบริษัทดังกล่าว กรณีจึงไม่ต้องตามมาตรา ๒๐๘ ของรัฐธรรมนูญ และความเป็นรัฐมนตรีจึงไม่สิ้นสุดลงตามมาตรา ๒๑๖ (๖) ของรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด

ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรีทั้ง ๑๐ คน ไม่สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๑๖ (๖)

ศาสตราจารย์อนันต์ เกตุวงศ์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ